

Universitatea din București, Facultatea de Drept

O CONSTITUȚIE – MAI MULTE PERSPECTIVE

ONE CONSTITUTION – MULTIPLE VIEWS

UNE CONSTITUTION – PERSPECTIVES MULTIPLES

ECONOMIE CONSTITUȚIONALĂ - POLITICĂ CONSTITUȚIONALĂ

Constitutional Economics – Constitutional Politics

Économie constitutionnelle – Politique constitutionnelle

Profesor coordonator: Elena Simina Tănăsescu

Autor: Geanina Stîngaciu, grupa 101, seria I, Facultatea de Drept, Universitatea din București

Cuprins

1. Rezumat.....	pag. 3
2. Cuvinte cheie.....	pag. 3
3. Economie constituțională	
A. Introducere.....	pag. 4
B. Fundamente teoretice și origini: moștenirea lui Wicksell.....	pag. 5
C. Problema generală a formării și menținerii unei constituții eficiente.....	pag. 6
D. Calculul consimțământului.Aplicații.....	pag. 7
4. Diferențele dintre economia constituțională și politica constituțională.....	pag. 9
5. Bibliografie.....	pag.12

Rezumat/Abstract/ Résumé

Lucrarea de față își propune să prezinte două teorii în cadrul cărora aceeași noțiune, aceea de alegere publică, este analizată în modalități diferite.

Acest lucru se poate explica în primul rând prin faptul că teoria economiei constituționale este formulată de economiști, iar cea a politicii constituționale de către juriști.

În al doilea rând, economia constituțională analizează comportamentul uman prin ochii omului de știință, într-o manieră rece, detașată și ușor cinică, în timp ce politica constituțională merge mai departe arătând dinamica acestuia și dificultatea de a-l introduce într-un simplu calcul matematic.

În ciuda diferențelor dintre ele, ambele teorii au aplicabilitate în studiul apariției și evoluției constituției, al alegerii constrângerilor, ci nu doar al alegerii în cadrul constrângerilor, oferind în același timp soluții diferite pentru situații diferite.

The current paper aims at presenting two theories within which the same concept(public choice) is analyzed from different views. This situation has two explanations. Firstly, constitutional economics was created by economists, while constitutional politics derives from the ideas of jurists. Secondly, constitutional economics studies human behavior through the eyes of the scientist, in a cold and slightly cynic way, while constitutional politics goes even further showing the dynamic of the human behavior and the difficulties to introduce it in a mathematical calculus.

Nevertheless, despite their differences, both theories apply to the formation and evolution of constitutions, to choices between constraints, not necessarily within constraints, offering on the same time different solutions to different situations

Ce document vise à présenter deux théories dans lesquelles le même concept, celui du choix du public, est présenté de différentes façons.

Ceci peut être expliqué principalement par le fait que la théorie économique constitutionnel est formulée par les économistes, et la politique constitutionnelle par les avocats.

Deuxièmement, l'économie constitutionnelle examine le comportement humain à travers les yeux du savant, d'une manière froide, détachée et un peu cynique, tandis que la politique constitutionnelle continue par montrer sa dynamique. Malgré leurs différences, les deux théories ont une applicabilité dans l'étude de l'émergence et l'évolution de la constitution, des contraintes de choix, mais pas de choix dans les contraintes, tout en offrant des solutions différentes pour des situations différentes.

Cuvinte cheie:

- 1. Economie constituțională**
- 2. Teoria alegerii publice**
- 3. Calculul consimțământului**
- 4. Politică constituțională**
- 5. Mișcare civică**

Keywords

- 1. Constitutional economics**
- 2. Public choice theory**
- 3. The calculus of consent**
- 4. Constitutional politics**
- 5. Civic movement**

Mots-cles

- 1. Économie constitutionnelle**
- 2. Theorie des choix publics**
- 3. L'analyse du consentement**
- 4. Politique constitutionnelle**
- 5. Mouvement civique**

Economie constituțională -viziunea economistului-

A. Introducere

Termenul de economie constituțională sau de economie politică constituțională a fost introdus în anii 1970 pentru a desemna o nouă ramură de cercetare care s-a născut din noțiunea de alegere publică. În anii 1990, economia constituțională s-a transformat într-un program major de cercetare. Într-un moment de schimbări constituționale masive în lume, nu a fost o surpriză faptul că accentul în discuția despre alegerea publică s-a schimbat de la alegerile politice obișnuite la structura instituțional-constituțională în cadrul căreia politica se desfășoară.

A existat tendința de a caracteriza economia constituțională ca o simplă analiză economică a dreptului constituțional. Nu poate fi negat faptul că analiza constituțiilor din perspectiva economiei politice constituționale moderne este un exercițiu interesant și poate consta într-un fel de test pentru eficiența acestei abordări. Totodată, această definiție simplificată ar putea fi înșelătoare. Economia constituțională ca domeniu de cercetare cuprinde, dar este în același timp mai largă decât „analiza economică a dreptului constituțional”. Economia constituțională analizează alegerea de constrângeri și nu doar alegerea în cadrul constrângerilor.

Dacă analiza economică neoclasică încearcă să explice alegerile agenților economici, interacțiunile dintre ei și rezultatele acestor interacțiuni în cadrul existenței structuri legal-instituțional-constituționale, analiza bazată pe economia constituțională încearcă să explice proprietățile unor seturi alternative de reguli legal-instituțional-constituționale care constrâng alegerile și activitățile agenților economici și politici. Accentul este pus pe regulile care definesc cadrul în care sunt făcute alegerile

obișnuite ale agenților economici și politici. Așadar, analiza bazată pe economie constituțională implică un nivel mai ridicat de cercetare decât economia neoclasică.¹

Întregul exercițiu este menit să ofere ajutor celor care participă în discuțiile referitoare la schimbarea constituțională. Economia constituțională are potențialul de a oferi sfaturi normative în probleme constituționale, în timp ce economia neoclasică are potențialul de a oferi sfaturi politicianului practicant

B. Fundamente teoretice și origini: moștenirea lui Wicksell

Economia constituțională se bazează pe un individualism metodologic explicit. Doar indivizii aleg și acționează. Pentru a explica orice fenomen la nivel social, trebuie să arătăm modul în care acesta se leagă de acțiunile și interacțiunile ființelor umane individuale care separat și împreună își urmăresc interesele pe baza propriei înțelegeri a lumii din jurul lor.

Trecând de presupunerile logice ale individualismului, unele modele ale alegerii publice folosesc postulatul *homo economicus*. Se presupune că indivizii interesați de utilitatea maximă caută satisfacerea doar a propriilor interese. Cu toate acestea, este din ce în ce mai cunoscut faptul că măcar o parte din accentul în **teoria alegerii publice**² clasice este pus greșit. Așadar, accentul se mută de la postulatele motivaționale pentru actorii politici către structurile politicii. Structura politicii în care politicienii acționează necesită ca aceștia să acționeze împotriva interesului public dacă vor să aibă o șansă la supraviețuire. Pentru economistul constituțional întrebarea relevantă atunci devine: „Cum pot constituțiile să fie construite astfel încât politicienii care încearcă să satisfacă interesul public să supraviețuiască?”

Germanii recentei reapariții a programului de cercetare în economia politică constituțională se află în cartea „Calculul consimțământului” (Buchanan³ și Tullock⁴, 1962). Trăsătura care separă abordarea lui Buchanan și Tullock în studiul instituțiilor politice a fost tratarea temei procesului politic prin care indivizii își satisfac interesele ca un mijloc de schimb.

Ideile lui Wicksell⁵ au avut o influență considerabilă asupra abordării lui Buchanan. Astfel, Buchanan insistă că politica trebuie înțeleasă conform modelului schimbului pe piață. Așadar, procesul politic este văzut ca un schimb reciproc benefic. Din acest motiv este atras către unanimitate ca o regulă a deciziei colective. Din moment ce alegerea între reguli este mai mult o decizie socială decât un schimb, forma schimbului voluntar este consimțământul politic. La nivelul fundamental al alegerii constituționale consimțământul este baza justificării. El oferă criteriul fundamental al eficienței. Spre deosebire de alți economiști care au pus accentul fie pe eficiența sau fie pe rațiunea regulilor, Buchanan este preocupat exclusiv de faptul dacă oamenii sunt sau nu de acord cu acestea.

Pentru Buchanan și Tullock design-ul constituțional a fost o chestiune de comparație între interdependența costurilor deciziilor publice și private asupra unui șir de activități pentru a determina care dintre activități ar fi acordate de constituție statului și care regulă de vot ar fi acordată de

¹ Economia neoclasică se referă la o abordare generală în economie care pune accentul pe determinarea preturilor, a producției și a distribuției veniturilor în cadrul piețelor, prin intermediul cererii și ofertei.

² Teoria alegerii publice constă în încercarea de a înțelege și a face predicții despre comportamentul politic, prin utilizarea instrumentelor analitice ale economiei, în special a postulatului alegerii raționale.

³ **James M. Buchanan Jr.** (n. 3 octombrie 1919) este un economist american, laureat al premiului Nobel pentru economie în 1986 pentru contribuțiile sale la dezvoltarea teoriei contractuale și constituționale fondate pe studiul procesului de pregătire și luare a deciziilor politice și economice.

⁴ Gordon Tullock (n. 13 februarie 1922, Rockford, statul Illinois) este profesor de analiza economică a dreptului la George Mason University. A publicat, în 1962, împreună cu James M. Buchanan, „Calculul consimțământului”.

⁵ Knut Wicksell a fost un economist suedez, ale cărui idei au fost preluate printre alții și de Buchanan

constituție pentru fiecare tip de activitate a statului. Cea mai bună regulă a alegerii publice pentru fiecare activitate era aceea care minimaliza interdependența costurilor despre care s-a demonstrat că are un minim unic undeva între extremele regulii individuale și regulii unanimității, poziția exactă depinzând de costurile relative externe și decizionale.

Așadar, în timp ce era recunoscut faptul că regula unanimității și nu cea a majorității este pivotul democrației constituționale, a fost la fel demonstrat faptul că cel mult regula majorității ar trebui văzută ca una între multele expediente practice devenite necesare ca urmare a costului de a asigura acordul asupra problemelor politice când interesele individuale și cele de grup sunt divergente.

C. Problema generală a formării și menținerii unei constituții eficiente

Situația alegerii atât la nivel constituțional cât și la nivel post-constituțional este de obicei modelată în forma unei dileme a prizonierului ⁶clasice cel puțin în măsura în care implică un potențial conflict de interese între persoane.

În situațiile dilemei prizonierului generalizate, care presupune grupuri sociale ("constelații sociale") în care indivizii separat și rațional își urmăresc propriile interese și neintenționat, dar sistematic contribuie la un rezultat final care este nefavorabil pentru toți(sau mai bine zis mai puțin dorit decât un rezultat alternativ care putea fi atins prin acțiuni concentrate și organizate) ar putea exista potențial pentru câștiguri comune prin acțiuni colective.

Așadar constituția este esențial un contract menit să asigure câștiguri reciproce din cooperarea socială și evitarea unei strategii imperfecte care rezultă din dilema prizonierului. Din moment ce câștigurile reciproce din cooperarea socială reprezintă un bun public, menținerea contractului constituțional ridică o problemă care nu se poate rezolva de la sine.

Chiar și atunci când se presupune că acordul în legătură cu stabilirea regulilor în etapa formării constituției poate fi atins, ar trebui să fie recunoscut faptul că indivizii și grupurile de interese inevitabil vor încerca să se angajeze în oportunitism post-contractual(problema menținerii constituției).

Acest oportunitism ia forme diferite. În primul rând, fiecare individ ar putea avea un stimulent care să îl determine să se îndepărteze de la acordul colectiv.

O altă formă de oportunitism post-contractual consistă în căutarea de avantaje(rent seeking) și satisfacerea unor interese speciale care în cele din urmă reduc valoarea cooperării post-contractuale și compromit însăși constituția. Grupuri de indivizi caută să capete instrumentele puterii de stat și să le folosească ca modalități pentru a se îmbogăți în feluri care nu sunt posibile pentru cetățenii obișnuiți. "Rent seeking" e un termen folosit de economiști pentru a descrie acțiunile întreprinse de indivizi și grupuri de indivizi pentru a altera politica publică, pentru a câștiga un avantaj personal pe cheltuiala celorlalți.

---

⁶ Descrie o dilemă socială ca pe un joc între două persoane, care arată cum pot conduce hotărârile raționale individuale la rezultate colective neoptime. Doi prizonieri sunt bănuți că au săvârșit o infracțiune. Pedepsa maximă pentru această infracțiune este de cinci ani. Celor doi prizonieri li se face o propunere pe care cei doi o cunosc. Dacă unul dintre ei mărturisește și astfel își împovărează partenerul, atunci scapă nepedepsit – celălalt trebuie să ispășească o pedeapsă de cinci ani. Dacă cei doi decid să nu mărturisească, rămân doar dovezi prezumptive care le vor aduce o pedeapsă de doi ani. Dacă amândoi mărturisesc, pe fiecare îl așteaptă o pedeapsă de patru ani. Prizonierii sunt chestionați separat unul de celălalt, astfel încât nici unul dintre ei nu va cunoaște nici înainte și nici după chestionare intenția celuilalt.

Această dilemă poate fi numită paradox, deoarece decizia prizonierilor luată individual și conștient (aceea de a mărturisi) și decizia colectivă (aceea de a tăinui) sunt divergente.

Pentru a examina această problemă se utilizează o teorie conform căreia cetățeanul acordă agentului (guvernul) puterea de constrângere. În schimb, agentul oferă cetățeanului bunuri publice. Din moment ce valoarea capitalizată a bunurilor publice este deținută colectiv, aceste bunuri sunt resurse comune cu beneficii larg răspândite. În curând devine evident pentru agenții care urmăresc maximizarea votului sau legiuitorii că trebuie să-și maximizeze suportul politic prin reducerea dispozițiilor referitoare la bunurile publice ce revin populației, în favoarea unui mai mare transfer către grupurile de interese. Aceste transferuri sunt finanțate din taxe generale și oferă beneficii concentrate doar unor grupuri specifice. O asemenea înțelegere între agenți și grupurile de interese va duce în mod invariabil la încălcarea contractului constituțional.

Unii autori (Merville și Osborne) utilizează această teorie pentru a demonstra în mod formal că, în sistemele politice bazate pe regula majorității, alianțele unor facțiuni minoritare vor determina politicienii să încalce contractul constituțional în mod sistematic pentru a alimenta proiectele bazate pe interese speciale. Spre deosebire de contractele din piețele private, contractele politice sunt mult mai susceptibile față de acest tip de oportunism.

D. Calculul consimțământului. Aplicații

Cadru conceptual

Dobândirea consimțământului este un proces costisitor, iar recunoașterea acestui simplu fapt indică direct la o teorie „economică” a constituției. Individul va găsi avantajos să fie anticipat de acord cu anumite reguli (despre care știe că s-ar putea în mod ocazional să funcționeze împotriva sa) când beneficiile așteptate depășesc costurile. Teoria „economică” care ar putea fi construită din analiza alegerii individuale oferă o explicație pentru apariția unei constituții politice rezultată din procesul discuțiilor realizate de indivizi liberi. Aceștia încearcă să formuleze reguli general acceptate care satisfac interesul lor pe termen lung. Individul va considera ca fiind profitabilă explorarea posibilității de a organiza o activitate colectivă când se așteaptă să-și crească utilitatea. Utilitatea individuală poate fi crescută prin acțiuni colective în două moduri distincte. În primul rând, acțiunea colectivă ar putea elimina o parte din costurile externe pe care acțiunile particulare sau alți indivizi le impun asupra individului în cauză. De exemplu, polițistul îl ține pe hoț departe de ușa cetățeanului. În al doilea rând, acțiunea colectivă s-ar putea să fie necesară pentru a asigura beneficii adiționale sau externe care nu pot fi asigurate prin simplul comportament particular. Protecția individuală împotriva incendiilor s-ar putea să nu fie profitabilă.

Utilitatea individului derivată din orice formă de activitate umană este maximizată când partea sa din „costurile nete” ale organizării activității sunt minime. Posibilele beneficii pe care și le asigură printr-o metodă particulară de operare sunt incluse în calcul drept reduceri de costuri. Există două elemente distincte în costurile care rezultă din orice activitate umană pe care dorim să le accentuăm. În primul rând, sunt costurile pe care individul se așteaptă să le plătească ca rezultat al acțiunii altora asupra cărora nu are un control direct. Pentru individ aceste costuri sunt exterioare față de propriul său comportament și le vom numi costuri externe. În al doilea rând, există costuri pe care individul se așteaptă să le plătească ca rezultat al propriei participări în activitatea organizată. Acestea se vor numi costurile deciziei.

Majoritatea simplă. Aplicație

Existența influenței este un element central în analiza votului într-o majoritate simplă, dar ar fi de ajutor dacă mai întâi am considera un exemplu în care nu e posibilă o astfel de influență și anume referendumul.

În acest model fiecare votant își indică preferința, iar preferința majorității, a întregului grup este decisivă. Defectul acestei proceduri este că ignoră intensitățile variate ale preferințelor în rândul celor care votează. Astfel unei persoane care se opune cu intensitate unei măsuri date și unei alte persoane care este ușor în favoarea acesteia le sunt acordate voturi egale în procesul luării unei decizii finale. Pare evident că ar fi în favoarea ambilor indivizi dacă celui care se opune cu tărie i-ar fi permis să facă un fel de schimb cu cel care este indiferent față de măsura în cauză. Aplicând strict regulile Pareto⁷ pentru a determina dacă o situație socială reprezintă o îmbunătățire față de alta, aproape orice sistem de vot care permite un fel de schimb va fi superior față de acela care cântărește preferințele în mod egal pentru orice problemă. În absența completă a schimbului de voturi, susținerea pentru o anumită lege poate atinge 51% fără ca suportul din partea alegătorilor să fie intens.

Rezultatele diferă în funcție de influența asupra votului sau nu. Astfel, dacă majoritatea votanților exprimă o intensitate egală sau mai mare în preferințe decât minoritatea, dorința sa va învinge în ambele modele. Doar atunci când intensitatea preferințelor unei minorități este suficient de mare încât este dispusă să sacrifice un număr de voturi în legătură cu altă problemă pentru a detașa voturi de la majoritate, procesul de influență va schimba rezultatul.

Să considerăm un model simplu: un oraș locuit de 100 de fermieri care dețin ferme similare. Toate drumurile locale sunt construite și menținute de primărie. Întreținerea e simplă. Oricărui fermier care dorește ca un drum specific să fie reparat îi este permis să prezinte problema în fața întregului grup pentru vot. Dacă propunerea de reparație este aprobată printr-o majoritate simplă, costul este împărțit egal de toți fermierii.

Rezultatul e clar din punct de vedere al teoriei maximizării. Fiecare fermier ar intra într-un aranjament bilateral cu suficienți fermieri care locuiesc pe alte străzi astfel încât să se asigure că propriul său drum va fi reparat. Atunci fermierul va fi forțat să includă ca parte a costului reparației propriului drum și sumele ce ar decurge din repararea străzilor celorlalți 50 de fermieri. Aceste înțelegeri bilaterale nu vor coincide. Astfel, fermierul A va negocia cu fermierii B, C, ..., M. Fermierul M, pe de altă parte, ar putea face un aranjament pentru a obține majoritatea cu fermierul A și fermierii N, O, ..., Z.

Fiecare individ din grup s-ar comporta rațional, însă rezultatul ar fi irațional. Acest aparent paradox ar putea fi explicat după cum urmează: fiecare votant plătește suficient pentru a susține repararea altor drumuri, astfel încât să obțină o poziție de echivalență între costurile marginale⁸ individuale și beneficiile marginale⁹ individuale, dar plata inclusă în calculul său particular reprezintă doar o parte din costurile totale ale reparației drumului. Există astfel drumuri care vor fi reparate datorită înțelegerilor din care el nu face parte. Individul va vota desigur împotriva tuturor proiectelor incluse în înțelegeri externe, dar va fi în minoritate. În concluzie, cel care negociază mai eficient va avea un avantaj considerabil.

⁷ Potrivit lui Pareto nu se poate îmbunătăți situația nici unei persoane fără a deteriora situația altei persoane.

⁸ Costul marginal exprimă cât de mult se modifică costurile, atunci când producția unui bun crește (în general cu o unitate).

⁹ Beneficiul marginal este satisfacția suplimentară sau utilitatea pe care o persoană o primește prin consumul unei unități adiționale dintr-un bun sau serviciu. Beneficiul marginal al unei persoane este suma maximă pe care vrea să o plătească pentru a consuma încă o unitate dintr-un bun sau serviciu.

Pentru ca analiza noastră să fie aplicată la un nivel mai general, la toate activitățile publice, ar trebui generalizată. Așadar, pentru orice votant individual toate măsurile pot fi atinse în concordanță cu intensitatea interesului său. Starea sa se poate îmbunătăți dacă acceptă o decizie contrară dorinței sale într-un domeniu în care preferințele sale sunt lipsite de intensitate în schimbul unei decizii în favoarea sa într-un domeniu în care este mai implicat. Negocierile între votanți pot, așadar să fie reciproc benefice. În realizarea acestor negocieri individul trebuie să încerce să câștige consimțământul doar a jumătate din numărul votanților, nu a tuturor. În orice situație dată, el poate pur și simplu să ignore restul de 49%. Aceasta înseamnă că își permite să plătească mai mult pentru altă susținere deoarece o parte din inconviniența cauzată de măsură va cădea pe părțile care nu sunt membre ale coaliției decisive.

Diferențele dintre economia constituțională și politica constituțională - viziunea juristului -

Pe de o parte economia constituțională elaborează calculul consimțământului într-o interpretare rece și sofisticată din punct de vedere matematic. Pe de altă parte Bruce Ackerman¹⁰ prezintă procesul tumultos prin care americanii au realizat termenii de bază pentru contractul lor social. El se întreba care este rădăcina acestui contrast dintre cele două tipuri de teorii.

Răspunsul lui începea prin a pune accentul pe diferitele modalități prin care cele două abordări tratează conceptul de *statu quo*¹¹. În economia constituțională, distribuția inițială a drepturilor este tratată ca și cum ar fi sacră. Numai din această perspectivă se poate descrie opțiunea economiștilor de a vedea consimțământul unanim ca pe "un ideal".

Dacă preexistenții deținători ai puterii nu au o pretenție justă, unanimitatea nu mai este potrivită. Dimpotrivă, ar fi cu totul greșit să se permită beneficiarilor in justiției să respingă orice efort colectiv. Economia constituțională, își menține claritatea matematică doar prin ignorarea acestui punct evident.

Constituția americană s-a confruntat cu o problemă și mai dificilă. Ea nu a vizat doar protejarea drepturilor, dar și redefinirea acestora în moduri care duc la schimbarea înțelegerii moralității publice: Este legitim ca o ființă umană să aibă drept de proprietate asupra alteia? Au angajații dreptul fundamental să negocieze colectiv cu angajatorul lor condițiile de muncă? Au ei dreptul la garanția unei pensii la bătrânețe dacă și-au petrecut viața muncind pe salarii prost plătite?

Acestea sunt tipurile de întrebări care au inspirat mișcări constituționale de-a lungul istoriei SUA (Statele Unite ale Americii). Ele nu au de-a face cu urmărirea îmbunătățirilor Pareto¹², dar mai de grabă reflectă apariția unei funcții diferite a constituției: Cum poate fi evaluată legitimitatea unei contestații democratice a *statu quo*-ului din perspectiva unei moralități constituționale în curs de evoluție?

---

¹⁰ Bruce Ackerman este profesor american de drept constituțional la Yale Law School și unul dintre cei mai citați academicieni din SUA.

¹¹ Termen din limba latină care înseamnă dorința de menținere a situației existente, înainte de izbucnirea unui conflict.

¹² Conceptul lui Pareto este folosit în general la distribuția resurselor (bunuri, venituri). O schimbare în alocarea resurselor care îmbunătățește situația a cel puțin un individ fără a o deteriora pe a altuia se numește *îmbunătățire Pareto*.

Ar fi fost „mai bine” dacă populația din nordul SUA i-ar fi compensat pur și simplu pe cei din sudul SUA pentru pierderea sclavilor și ar fi evitat astfel Războiul Civil și Reconstrucția? Dar era drept pentru populația albă din sud să ceară compensații pentru dreptul de proprietate al ființelor umane?

Acestea sunt unele din întrebările la care politica constituțională americană a încercat să ofere un răspuns în timpul Reconstrucției. Doar odată cu apariția amendamentului paisprezece americanii au reglementat faptul că propunerile de compensații pentru emanciparea oricărui sclav nu trebuie acceptate.

Desigur, câteodată e mai ieftin să cumpărăm pacea socială plătind infractorii decât să-i forțăm să-și stopeze abuzurile. Un exemplu contemporan ar fi atunci când probabil un analist ar putea schița un plan pentru mituirea celor care își lovesc soțiile în loc să îi ducă la închisoare. Acest lucru ar reduce violența familială în mod „eficient”. Cu toate acestea, rezultatul ar putea fi vrednic de dispreț. Mergând pe aceeași idee poate că ar fi fost de asemenea „mai eficient” să fie mituită populația din sud pentru a nu mai folosi sistemul proprietății private pentru a suprima alte ființe umane. În ceea ce privește această chestiune, ar fi putut fi „mai eficient” dacă coloniștii americani i-ar fi dat regelui George al III-lea o uriașă sumă de bani și ar fi cumpărat astfel libertatea publică fără a mai trece printr-o revoluție. Cu toate acestea americanii au preferat să lupte într-o revoluție și într-un război pentru ideea că formele opresive de proprietate și puterea guvernamentală sunt ilegale atunci când sunt împotriva idealurilor colective de libertate și demnitate umană.

Din moment ce americanii au conștientizat că pot contesta pe cale legitimă distribuția puterii publice și a drepturilor private, au privit altfel relația lor cu constituția, într-un mod total diferit decât cel relevat de economia constituțională.

Pentru început, noțiunea de cetățenie joacă un rol diferit în cele două tradiții. Economia constituțională are o viziune sceptică asupra ideii de cetățenie. Are mari dificultăți în a explica de ce cetățenii trec prin „deranjul” de a se duce la vot și în schimb elaborează teoria „ignoranței raționale”.

Pentru a pune problema într-un mod mai general, în cadrul economiei constituționale actorul rațional își pune doar o singură întrebare: ce e bun pentru mine? În schimb, în politica constituțională persoana se întreabă nu doar „ce este bun pentru mine?”, dar se confruntă și cu o a doua întrebare: „ce este bun pentru țară?”.

Cetățeanul privat nu tratează această întrebare într-o manieră reduționistă, ca și cum ar fi doar un alt mod de a-și pune o întrebare de interes personal pentru a doua oară. Dimpotrivă, el tratează aceste întrebări independent una de cealaltă. El este în permanență conștient că ceva ar putea fi benefic pentru sine, dar negativ pentru țară sau că ceva ar putea fi bun pentru țară, dar care să nu-i servească interesului propriu. Pe scurt, el își pune două întrebări, nu doar una, crezând că are o datorie civică de a da un răspuns scrupulos celei de-a doua întrebări. Pentru motive familiare economiei constituționale cetățeanul nostru ar putea să economisească exercițiul virtuții publice pentru a-și urmări interesul personal, dar acest lucru nu înseamnă că este total incapabil de acțiune civică. Două secole de istorie atestă că americanii au luat aceste responsabilități cu o seriozitate pe care economia constituțională o găsește neinteligibilă.

Aceasta duce către o altă diferență majoră între economia constituțională și politica constituțională. Economistul precaut ar admite posibilitatea unei gândiri morale în timpul votului, cu toate că este sceptic în legătură cu forța motivațională. Scepticismul se transformă cu toate acestea în cinism atunci când economia abordează alte forme de acțiune ale cetățenilor. Această tendință se vede în mod clar atunci când persoanele se îndreaptă către cel mai important fel de organizare civică – mișcarea civică. Acest lucru este ilustrat începând de la revoluția americană din anii 1770 și până în anii 1960 când s-a dus lupta pentru drepturile civile. În toate aceste situații, americanii s-au aliat în mod repetat pentru a-și menține efortul de a moraliza guvernul în numele poporului.

Economia constituțională este în mod special deficitară în a aprecia importanța acestor mișcări. Are un vocabular bogat în exprimarea deficiențelor ce apar în cadrul acțiunilor colective -conceptul de

„rent-seeking” și altele asemănătoare - , dar tace atunci când este vorba despre accentele pozitive în mișcările care urmăresc să îndrepte guvernul spre moralitate.

Eșecul în apreciere este legat de distribuția pre-politică a drepturilor. Dacă, așa cum susținea școala lui Buchanan, nu ar fi nimic greșit cu distribuția preexistentă a drepturilor private, atunci ar fi fost ușor să se înlăture rapid buna-credință a mișcărilor cetățenilor care reclamă faptul că interesul public necesită redistribuirea și reorganizarea acestor drepturi. Însă în realitate situația nu este aceasta.

Există întotdeauna două întrebări - ce e bun pentru mine?, ce e bun pentru țară? - care se intercalează în fiecare mișcare a cetățenilor. Așa cum e o greșeală copilărească de a idealiza politica, este la fel de greșit să fie adoptat un cinism pseudo-științific și de a refuza să se ia în calcul posibilitatea ca o mișcare civică să rezoneze cu un număr suficient de mare de persoane pentru a duce la o schimbare constituțională.

Pentru siguranța că această chestiune e tratată cu grijă, trebuie menționat faptul că e rar ca cei mai mulți cetățeni să-și ia responsabilitățile civice în mod serios; este și mai rar ca o majoritate să introducă termeni noi în contractul social. Dar când o majoritate mobilizată de cetățeni reușește să genereze susținere pentru un nou principiu constituțional, atunci judecata lor merită să prevaleze în fața statu quo-ului.

Bibliografie

1. Ackerman, Bruce, "Constitutional Economics/Constitutional Politics" (1999). *Faculty Scholarship Series*. Paper 124. http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/124
2. Ackerman, B. (1991) *We the People: Foundations*. Cambridge: Harvard University Press.
3. Buchanan, J.M. and G. Tullock (1962), *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
4. Buchanan, J.M. (1975), *The Limits of Liberty*, Chicago: University of Chicago Press.
5. Burnham, W. D. (1999) "Constitutional Moments and Punctuated Equilibria: A Political Scientist Confronts Bruce Ackerman's *We the People*." *Yale Law Journal* 108: 2237–88.
6. Dorn, James A., 2004. "Creating a Constitutional Order of Freedom in Emerging Market Economies," *Economic Affairs*, 24(3), pp. 58–63
7. Hauwe ,Ludwig van den, 2005. "Constitutional economics," Public Economics 0508010, EconWPA, revised 19 Aug 2005.
8. Mueller, D.C. (2003), *Public Choice III*, Cambridge: Cambridge University Press
9. http://en.wikipedia.org/wiki/Constitutional_economics consultat la 23/03/2012
10. <http://129.3.20.41/eps/pe/papers/0508/0508010.pdf> consultat la 21/03/2012